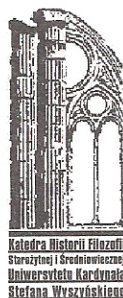

OPERA PHILOSOPHORUM MEDII AEVI

TOM 15

Dawid Lipski

JAN PECKHAM I TOMASZ Z AKWINU SPÓR O JEDNOŚĆ FORMY SUBSTANCJALNEJ W CZŁOWIEKU

Wydawnictwo
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa 2015

SPIS TREŚCI

Artur Andrzejuk

QUID EST HOMO, QUOD MEMOR ES EJUS? [PS 8,5] (Przedmowa) 11

Wykaz skrótów..... 14

Wstęp 15

ROZDZIAŁ I

ŹRÓDŁA PROBLEMATYKI JEDNOŚCI I WIELOŚCI FORM

W CZŁOWIEKU W XIII WIEKU 19

1.1. Arystotelesowska koncepcja formy substancjalnej..... 19

1.1.1. Termin „forma” u Arystotelesa 20

1.1.2. Określenie formy substancjalnej u Arystotelesa w kontekście
struktury człowieka 21

1.1.3. Koncepcja rozumu i jego pochodzenia w odniesieniu do
problematyki formy substancjalnej 24

1.1.4. Embrion i dusza wegetatywna 25

1.2. Rola i znaczenie *Fons vitae* Awicebrona w sporze o wielość form
w człowieku..... 27

1.2.1. Zawartość treściowa *Fons vitae* w kontekście doktryny
o wielości form..... 28

1.2.2. Inspiracje Awicebrona w *Fons vitae* w kwestii powszechnego
hylemorfizmu 30

1.2.3. Wpływ *Fons vitae* na scholastyków XIII wieku..... 31

1.2.4. Wpływ Awicebrona na poglądy Jana Peckhama 32

1.2.5. Tomasz z Akwinu i jego krytyka poglądów Awicebrona 33

1.3. Charakterystyka rozwoju problematyki jedności i wielości form
w XIII wieku – do 1270 roku 36

1.3.1. Zagadnienie wielości form w człowieku w kontekście problematyki duszy i ciała.....	36
1.3.2. Dyskusja na temat źródeł koncepcji wielości form w XIII wieku.....	39
1.3.3. Głoszenie tezy o jedności formy przed 1270 rokiem.....	41
1.3.4. Neoaugustynizm a tomizm w kontekście sporu.....	43
1.4. Autorytety i nauczyciele Jana Peckhama jako inspiratorzy poglądu na temat wielości form w człowieku.....	46
1.4.1. Autorytet św. Augustyna jako podstawa uzasadnienia przyjęcia koncepcji wielości form.....	46
1.4.2. Wpływ nauki Bonawentury na poglądy Jana Peckhama.....	48
1.4.3. Aleksander z Hales i jego <i>Summa</i> jako początek tradycji franciszkańskiej.....	50
1.4.4. Autorytet Arystotelesa w uzasadnianiu tez filozoficznych.....	51
1.4.5. Pogląd Awicenny jako argument za tezą o powszechnym hylemorfizmie.....	53
1.4.6. Wpływ Boecjusza i Pseudo-Boecjusza na poglądy Peckhama na metafizykę.....	54
Podsumowanie rozdziału I.....	55

ROZDZIAŁ II

POGLĄDY JANA PECKHAMA NA WIEŁOŚĆ FORM W CZŁOWIEKU

I JEGO ARGUMENTY NA JEJ POPARCIE.....	58
2.1. <i>Quaestiones tractantes de anima</i>	58
2.1.1. Początek i pochodzenie duszy rozumnej.....	58
2.1.2. Dusza zmysłowa a dusza rozumna.....	60
2.1.3. Dusza jako forma ciała.....	61
2.1.4. Problem dwóch dusz w jednym człowieku.....	63
2.1.5. Prostota i jedność duszy rozumnej.....	64
2.1.6. Kwestia zawierania się duszy rozumnej w całości złożenia.....	66
2.1.7. Zagadnienie materii w kontekście rozważań metafizycznych.....	67
2.1.8. Zagadnienie intelektu w kontekście rozważań o duszy i ciele.....	69
2.2. <i>Tractatus de anima</i>	70
2.2.1. Dusza i jej związek z ciałem.....	71

2.2.2. Uwagi na temat władz poznawczych duszy	72
2.2.3. Podział duszy – wegetatywność, zmysłowość i intelektualność ...	73
2.2.4. Władze duszy zmysłowej i intelektualnej.....	74
2.3. <i>Quodlibeta Quatuor</i>	76
2.3.1. Dusza i jej powstanie.....	77
2.3.2. Teoria racji zarodkowych	77
2.3.3. Materia – jej istnienie i ujmowanie w bycie.....	78
2.3.4. Dusza rozumna jako forma ciała	79
2.3.5. Dusza a władze zmysłowe	80
2.3.6. Związek ciała i duszy	81
2.3.7. Zagadnienie istnienia w kontekście rozważań o formie i materii	82
2.4. <i>Summa de esse et essentia</i>	82
2.4.1. Różne sposoby ujmowania istnienia w bycie	83
2.4.2. Zagadnienie formy i materii w kontekście problematyki jednostkowienia i <i>compositum</i> bytowego	83
2.4.3. Materia pierwsza i jej <i>jedno</i>	85
2.4.4. Racje zarodkowe w aspekcie powstawania człowieka.....	85
2.5. Problem tożsamości żywego i martwego ciała Chrystusa w poglądach Jana Peckhama.....	87
2.5.1. Pochodzenie Chrystusa – uwagi wstępne.....	87
2.5.2. Jednoznaczność i wieloznaczność w określaniu ciała Chrystusa.....	87
2.5.3. Status ontyczny ciała Chrystusa między śmiercią a zmartwychwstaniem.....	89
2.5.4. Zmartwychwstanie ciał – zagadnienie <i>corpus gloriosum</i>	92
Podsumowanie rozdziału II	93

ROZDZIAŁ III

POGLĄDY TOMASZA Z AKWINU NA JEDNOŚĆ FORMY SUBSTANCJALNEJ W CZŁOWIEKU I JEGO ARGUMENTY NA JEJ POPARCIE

3.1. Zagadnienie formy substancjalnej i jej jedności.....	96
3.1.1. Jednolitość formy substancjalnej a niejednolitość <i>compositum</i> ..	96

3.1.2. <i>Hoc aliquid</i> – wskazanie na istotę człowieka.....	97
3.1.3. Dusza ludzka jako istota człowieka – błąd <i>pars pro toto</i>	97
3.1.4. Ciało jako realizacja formy intelektualnej.....	99
3.1.5. Poznanie jako działanie „tego oto człowieka”	100
3.1.6. Istnienie duszy intelektualnej sprawcą istnienia całego człowieka.....	102
3.1.7. Różnica między formą substancjalną a przypadłościową	103
3.1.8. Zawieranie się form niższych w formach wyższych	105
3.2. Zagadnienie materii w kontekście problematyki jedności formy substancjalnej.....	107
3.2.1. <i>Mixtum elementorum</i> jako najniższa forma organizacji ciała....	107
3.2.2. Problematyka materii pierwszej w kontekście łączenia się z formą substancjalną.....	109
3.2.3. Konsekwencje koncepcji materii pierwszej w odniesieniu do konkretnego człowieka i gatunku ludzkiego.....	111
3.2.4. <i>Animatio</i> – kwestia embriologiczna	112
3.3. Poglądy Tomasza z Akwinu na temat ciała Chrystusa w kontekście unii hipostatycznej.....	116
3.3.1. Chronologia dzieł Tomasza w odniesieniu do problemu ujęcia ciała Chrystusa	116
3.3.2. Jednoznaczność i wieloznaczność w określaniu martwego ciała Chrystusa	117
3.3.3. Śmierć Chrystusa jako człowieka i określenie jego natury ludzkiej.....	119
3.3.4. Status ontyczny ciała Chrystusa w czasie trzech dni śmierci....	120
Podsumowanie rozdziału III	122

ROZDZIAŁ IV

DEBATA TOMASZA Z AKWINU Z JANEM PECKHAMEM

NA UNIWERSYTECIE PARYSKIM – PRZEBIEG, OKOLICZNOŚCI I KONSEKWENCJE

4.1. Przebieg sporu między Tomaszem z Akwinu a Janem Peckhamem na Uniwersytecie Paryskim w 1270 roku.....	125
4.1.1. Wprowadzenie – stan badań	125

4.1.2. <i>De aeternitate mundi</i> Tomasza z Akwinu <i>contra murmurantes</i> jako zarzewie sporu	127
4.1.3. Relacja Rogera Marstona.....	129
4.1.4. Zeznanie Bartłomieja z Kapui	130
4.1.5. Opis wydarzenia z 1270 roku w listach Peckhama	131
4.2. Potępienia paryskie i oksfordzkie w kontekście sporu o jedność formy substancjalnej.....	133
4.2.1. Potępienia paryskie z lat 1270 i 1277	133
4.2.2. Kontekst oksfordzkiego potępienia tezy o jednej formie substancjalnej w człowieku	134
4.2.3. Odnowienie potępień na Oksfordzie – 29 października 1284 roku i 30 kwietnia 1286 roku	137
4.2.3.1. 29 października 1284 roku – pierwsze odnowienie zakazów	137
4.2.3.2. 30 kwietnia 1286 roku – drugie odnowienie potępień ...	139
4.3. Działalność Jana Peckhama jako arcybiskupa Canterbury a spór o wielość form w człowieku.....	142
4.3.1. Niespójność w listach Peckhama w odniesieniu do kwestii pochodzenia poglądu na jedność formy substancjalnej	142
4.3.2. Osoba Jana Peckhama a spór o jedność formy.....	144
4.4. Szkoła franciszkańska i dominikańska – zagadnienie jedności i wielości form polaryzacją stanowisk doktrynalnych	147
4.4.1. Rozwój poglądu na jedność formy substancjalnej na Oksfordzie – dominikanie	147
4.4.1.1. Angielscy dominikanie wobec doktryny Tomasza z Akwinu	147
4.4.1.2. Konflikt Ryszarda Knapwella z Janem Peckhamem	149
4.4.2. Rozwój opozycji wobec poglądu na jedność formy substancjalnej wśród franciszkanów	151
4.4.2.1. Wpływ Peckhama na franciszkanów w kwestii poglądu na wielość form.....	151
4.4.2.2. Wilhelm z La Mare i jego <i>Correctorium</i> jako pokłosie sporu Tomasza z Akwinu i Jana Peckhama	152

4.4.2.3. Jan Duns Szkot a kwestia rozwoju sporu o wielość form.....	154
4.4.2.4. Piotr Olivi i orzeczenie soboru w Vienne.....	155
Podsumowanie rozdziału IV	157
Zakończenie	160
Bibliografia	171
Teksty źródłowe:.....	171
Jan Peckham	171
Tomasz z Akwinu	171
Pozostałe	172
Literatura cytowana:	173